

Nr 25.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 28 mars 1947 dagtecknad proposition, nr 207, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

(Gällande lag:)

Arbetstidslag den 30 juni 1944 för hotell, restauranger och kaféer.

1) Arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer.

Härigenom förordnas som följer.

Lagens tillämpningsområde.**Lagens tillämpningsområde.****1 §.**

Denna lag äger tillämpning å hotell-, restaurang- och kaféerörelse, *vari till arbete* för arbetsgivares räkning *i regel användas minst tre arbetstagar, häri icke inräknad arbetstagar, vilken användes till arbete som* i andra stycket avses. I omedelbar anslutning till *rörelse av nämnda slag* utövad annan verksamhet, vilken ej bedrivs såsom självständigt företag, skall vid tillämpning av lagen anses inbegripen i rörelsen.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å hotell-, restaurang- och kaféerörelse, *för såvitt i rörelsen arbetstagar användes* för arbetsgivares räkning *till arbete av annat slag än* i andra stycket avses. I omedelbar anslutning till *hotell-, restaurang- eller kaféerörelse* utövad annan verksamhet, vilken ej bedrivs såsom självständigt företag, skall vid tillämpning av lagen anses inbegripen i rörelsen.

Från lagens tillämpning undantagas:

a) arbete, som utföres under sådana förhållanden, att det ej kan anses ankomma på arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider;

c) arbete, som bedrivs av staten;

d) arbete, som har till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostr-

(Gällande lag:)

(Förslag:)

ran eller undervisning eller att tillgodose annat därmed jämförligt behov;

- e) arbete, varå arbetstidslagen för detaljhandeln äger tillämpning;
- f) skeppstjänst.

2 §.

Såsom arbetstagare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas:

- a) medlem av arbetsgivarens familj;
- b) *hovmästare, kökschef, husfru* eller *annan* befattningshavare i överordnad ställning;
- c) bokhållare eller annat kontorsbiträde.

2 §.

Såsom arbetstagare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas:

- a) medlem av arbetsgivarens familj;
- b) *företagsledare, personalchef* eller *därmed jämförlig* befattningshavare i överordnad ställning;
- c) bokhållare eller annat kontorsbiträde.

3 §.

På begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör eller den, vars rätt därav beröres, åligger det arbetsrådet att avgöra, huruvida lagen äger tillämpning å visst arbete eller viss arbetstagare.

Är mål, som handlägges vid domstol, beroende av fråga, varom i första stycket förmäles, skall domstolen hänskjuta frågan till arbetsrådet, när part sådant äskar eller domstolen finner det nödigt, och må slutligt utslag av domstolen ej meddelas, förrän arbetsrådets beslut kommit domstolen tillhanda.

I annan fråga rörande lagens tillämpning än som i första stycket avses har arbetsrådet att på begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör eller den, vars rätt av frågan beröres, avgiva utlåtande.

Ordinarie arbetstid.

4 §.

Arbetsgivare må icke använda arbetstagare till arbete under längre tid *än att arbetstiden*, raster och måltidsuppehåll oräknade, *kommer att* under loppet av tre kalenderveckor *uppgå beträffande arbetstagare, som har att direkt betjäna allmänheten, till 153 timmar och i fråga om annan arbetstagare till 144 timmar.* Arbetstiden må ej *något dygn* överstiga 11 timmar.

Ordinarie arbetstid.

4 §.

Arbetsgivare må icke använda arbetstagare till arbete under längre tid, raster och måltidsuppehåll oräknade, *än 144 timmar* under loppet av tre kalenderveckor. Arbetstiden må *under en tidrymd av tjugufyra timmar, räknad från klockan 6 på morgonen ena dagen till samma tid på följande dag,* ej överstiga 11 timmar.

(Gällande lag:)

(Förslag:)

5 §.

1 mom. Arbetsrådet må, när skäl därtill äro, medgiva, att den i 4 § angivna arbetstiden, utan att förlängas för år räknat, fördelas på annat sätt än i nämnda paragraf sägs.

2 mom. Finnes i visst fall av särskilda skäl påkallat, att arbetstiden utsträcker längre än i 4 § sägs, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.

3 mom. Undantag från de i 4 § angivna begränsningarna må ock av arbetsrådet medgivas, då det av uttalande av arbetstagarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår, att det stora flertalet av de arbetstagare, som skulle beröras av undantaget, finner detsamma önskvärt och arbetstiden ej därigenom kommer att oskäligt utsträckas.

Arbete å övertid.

6 §.

Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i ett företags drift eller ock medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, må arbetstagare, i den mån det är nödigt med hänsyn till berörda förhållande, användas till arbete å övertid. Om sådant arbete samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till arbetsrådet.

Arbetet må icke fortsättas utöver sist angivna tid, utan att tillstånd därtill sökts hos nämnda myndighet. Angående sådan ansökan har arbetsrådet att ofördröjligen meddela beslut.

Anmälan eller ansökan, varom här är sagt, må anses gjord, när densamma i betalt brev avlämnats till posten.

7 §.

1 mom. Till betjäning av gäster, som vid upphörande av servering befinna sig inom det för serveringen avsedda området, samt till sådana förberedelse- eller avslutningsarbeten, som för driftens ohindrade gång nödvändigtvis måste utföras före eller efter den allmänna arbetstiden, må nödigt antal arbetstagare användas å övertid under högst 21 timmar under loppet av tre kalenderveckor, dock icke något dygn mer än en och en halv timme.

7 §.

1 mom. Till betjäning av gäster, som vid upphörande av servering befinna sig inom det för serveringen avsedda området, samt till sådana förberedelse- eller avslutningsarbeten, som för driftens ohindrade gång nödvändigtvis måste utföras före eller efter den allmänna arbetstiden, må nödigt antal arbetstagare användas å övertid under högst 21 timmar under loppet av tre kalenderveckor, dock att under en tidrymd av tjugo-fyra timmar, räknad från klockan 6 på morgonen ena dagen till samma

(Gällande lag:)

(Förslag:)

tid påföljande dag, arbetstagare icke må användas till sådant arbete å övertid mer än en och en halv timme.

2 mom. Finner arbetsgivare i annat fall än som avses i 6 § med hänsyn till särskilt förhållande påkallat att använda arbetstagare till arbete å övertid, vare därtill berättigad i avseende å arbetare, som fyllt aderton år, för högst 36 timmar under loppet av tre kalenderveckor och 200 timmar under loppet av ett kalenderår.

3 mom. Är eftergift utöver vad enligt 2 mom. medgives av trängande behov påkallad, må sådan, dock för högst 150 timmar under loppet av ett kalenderår, meddelas av arbetsrådet.

4 mom. På arbetsrådet ankommer att pröva i vad mån den, som fyllt sexton men ej aderton år, må användas till arbete, som avses i 2 eller 3 mom.

5 mom. I fråga om arbetstagares skyldighet att utföra arbete, som avses i denna paragraf, gäller vad därom kan anses vara med arbetsgivaren överenskommet, men åligger det arbetsgivaren tillse, att icke arbetstagaren genom användande till dylikt arbete utsättes för överansträngning eller ohälsa.

Anteckning om arbete å övertid m. m.

8 §.

Arbetsgivare bör anskaffa och å arbetsstället förvara övertidsjournal, upprättad enligt formulär, som fastställes av arbetsrådet.

Rörande arbetstagares användande till arbete å övertid åligger det arbetsgivaren att göra anteckning i sådan övertidsjournal senast den första söcken dagen efter varje period av tre veckor eller, därest då icke kan avgöras, huruvida övertid uttagits, så snart sådant kan bedömas. Arbetsrådet äger dock föreskriva, att anteckning om arbete å övertid får verkställas å annan tid och på annat sätt än nu angivits. I fråga om sådant arbete å övertid, som avses i 7 § 1 mom., är arbetsgivaren icke pliktig att göra dylik anteckning, där övertiden finnes behörigen upptagen å det i 11 § 2 mom. föreskrivna arbetstidsschema.

Beslut av arbetsrådet enligt 6 eller 7 § skall biläggas journal eller annan handling, däri anteckning enligt andra stycket skall göras, och skall journalen eller handlingen jämte bilagda beslut förvaras å arbetsstället under minst tre år, räknat beträffande journalen eller handlingen från den tid, då sista anteckningen gjordes däri, och beträffande beslutet från detsamma datum.

Arbetsgivare åligger att efter därom framställd begäran bereda hos honom anställd arbetstagare tillfälle att själv eller genom ombud taga del, såvitt arbetstagaren angår, av övertidsjournal eller sådan handling, som i tredje stycket sägs.

(Gällande lag:)

(Förslag:)

Allmänna bestämmelser.**9 §.**

För tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärende, som avses i denna lag, utser Konungen för viss tid två ledamöter, vilka äro förtrogna med förhållandena inom hotell-, restaurang- och kafénäringen. En ledamot skall utses bland personer, föreslagna av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetsgivarsammanslutningar; en ledamot skall utses bland personer, föreslagna av landsorganisationen i Sverige, samt vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetarsammanslutningar. För var och en av ledamöterna utses i enahanda ordning minst två suppleanter, förtrogna med förhållandena inom omförmälda näring.

Vid arbetsrådets behandling av ärende, som avses i denna lag, skola, med iakttagande av vad i 9 § 6 mom. lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning stadgas, närvara båda de ledamöter, som utsetts i här nämnd ordning, eller för dem utsedda suppleanter. I övrigt skola bestämmelserna i nämnda paragraf i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet.

10 §.

1 mom. Äro sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagarer, som kunna anses företräda flertalet arbetsgivare och arbetstagarer inom visst verksamhetsområde, som i denna lag avses, ense om viss eftergift i något avseende, varom stadgas i 5 § eller 7 § 3 mom., må Konungen, på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande, förordna, att eftergiften må inom verksamhetsområdet i fråga allmänt tillgodonjutas.

2 mom. Skulle tillämpningen av denna lag medföra särskilda svårigheter inom viss del av riket eller sådana svårigheter för visst arbete eller företag, att dess fortsatta bedrivande därigenom äventyras, må Konungen, på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande, medgiva av förhållandena påkallat undantag från lagens tillämpning.

11 §.

1 mom. Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionen. Därvid skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

2 mom. Å arbetsställe skall på lämplig plats finnas anslaget arbetstids-schema, som för varje arbetstagarer eller grupp av arbetstagarer med samma arbetstidsindelning anger tiderna för arbetets början och slut samt de tider, som äro anslagna för arbetstagarernas måltider, och längden av den tid, över vilken varje arbetstagarer härför förfogar.

(Gällande lag:)

(Förslag:)

Arbetsrådet må, när skäl därtill äro, medgiva befrielse för viss arbetsgivare från den i detta moment stadgade skyldigheten.

12 §.

Använder arbetsgivare arbetstagare till arbete i strid mot vad som stadgas i denna lag eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, straffes med dagsböter. Var arbetstagaren under 18 år, vare den, som har vårdnaden om arbetstagaren, där användandet skett med hans vetskap och vilja, förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

13 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 §, eller att iakttaga vad enligt 8 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 11 § 2 mom. åligger honom, straffes med dagsböter.

Har arbetsgivare mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i anteckning, som avses i 8 § andra stycket, straffes med dagsböter ej under fem.

14 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

14 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

15 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av kommun, skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

Lag samma vare, där arbetsrådet efter framställning av arbetsgivare godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.

16 §.

Där i lag eller författning ytterligare begränsning stadgats beträffande användande av minderårig eller kvinna till arbete, skall sådan begränsning lända till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 oktober 1944 och i övrigt den 1 januari 1945 samt gäller till och med den 31 december 1947. Beträffande förseelse mot la-

Denna lag träder i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 oktober 1947 och i övrigt den 1 januari 1948 samt gäller till och med den 31 december 1950. Beträffande förseelse mot la-

(Gällande lag:)

gen, som begåtts under tiden för dess giltighet, skall dock vad i lagen är stadgat fortfarande att gälla efter sistnämnda dag.

(Förslag:)

gen, som begåtts under tiden för dess giltighet, skall dock vad i lagen är stadgat fortfarande att gälla efter sistnämnda dag.

2) Lag

angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning.

Häri genom förordnas *dels* att 1 § lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning skall under tiden från och med den 1 januari 1948 till och med den 31 december 1950 hava ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att 10 § 1 mom. nämnda lag icke skall äga giltighet under nämnda tid.

1 §.

Denna lag — — — här nedan.

Från lagens tillämpning undantagas:

- a) arbete, som — — — äger tillämpning,
- k) arbete, varå arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer äger tillämpning, samt
- l) arbete, som — — — hans bostad.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft följande två i anledning av densamma inom andra kammaren väckta motioner, nämligen

nr 408 av herr *von Seth m. fl.* och

nr 409 av herr *Dahlgren m. fl.*

I motionen II: 408 har hemställts,

dels att 1 § arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer erhåller oförändrad lydelse i förhållande till nu gällande lag,

dels ock att 4 § första meningen samma lag avseende maximiarbetstiden under loppet av tre kalenderveckor för olika personalkategorier bibehålles oförändrad enligt lydelse i nu gällande lag men att andra meningen samma paragraf modifieras såtillvida, att arbetsgivaren erhåller rätt att en dag i veckan utsträcka arbetstiden utöver 11 timmar, exempelvis till 12 timmar.

I motionen II: 409 ha motionärerna föreslagit, att riksdagen måtte besluta antaga i propositionen framlagda lagförslag med den förändringen att

4 § arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer erhåller följande lydelse:

4 §.

Arbetsgivare må icke använda arbetstagare till arbete under längre tid, raster oräknade, *än 144 timmar* under loppet av tre kalenderveckor. Arbetstiden må *under en tidrymd av tjugufyra timmar, räknad från klockan 6 på morgonen ena dagen till samma tid påföljande dag*, ej överstiga 11 timmar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda lagförslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke kommer att lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

Arbetstiden för ekonomipersonalen vid hotell, restauranger och kaféer reglerades före år 1945 genom lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning, den s. k. allmänna arbetstidslagen. Från denna lags tillämpning var däremot undantaget sådant arbete inom hotell-, restaurang- och kaféerörelse, som var att hänföra till allmänhetens direkta betjänande. Arbetstiden för de med dylikt arbete sysselsatta, alltså främst serverings- och hotellpersonalen, erhöll laglig reglering först år 1944 genom arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer. Till denna lag överfördes därvid jämväl regleringen av arbetstiden för sådant arbete inom näringen, varå allmänna arbetstidslagen förut ägt tillämpning. 1944 års hotellarbetstidslag, som utfärdades den 30 juni 1944 (nr 462), erhöll tre års giltighetstid. Denna tid utgår den 31 december 1947.

Med hänsyn härtill ha statsmakterna att innevarande år taga ståndpunkt till frågan om förlängning av giltighetstiden för lagen och om eventuella ändringar i densamma.

Kungl. Maj:t har genom skrivelse den 12 juli 1946 uppdragit åt *arbetsrådet* att, efter inhämtande av yttrande från de myndigheter och samman slutningar, vilkas hörande arbetsrådet funne lämpligt, verkställa utredning rörande hittills vunna erfarenheter angående verkningarna av hotellarbetstidslagen samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag i fråga om förlängning av lagens giltighetstid och ändringar i densamma, som i anledning av den verkställda utredningen kunde anses erforderliga.

I anledning härav har arbetsrådet berett riksförsäkringsanstalten och 18 organisationer, företrädande arbetsmarknadens parter samt turismen, tillfälle att till rådet inkomma med yttranden. Sådana ha inkommit från anstalten, som vid sitt yttrande fogat avskrifter av särskilda skrivelser i ärendet

från yrkesinspektrisen och yrkesinspektören i tredje distriktet, ävensom från samtliga organisationer utom två.

Med skrivelse den 11 december 1946 har arbetsrådet redovisat det av Kungl. Maj:t erhållna uppdraget. Rådet föreslår härvid, att arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer efter ändring i 4 § beträffande betjäningsspersonalens arbetstid förlänges för en tid av tre år. Rådets yttrande är emellertid icke enhälligt. Skiljaktiga meningar ha av olika ledamöter anmälts såväl i fråga om den föreslagna ändringen som till förmån för väckta men av arbetsrådet icke förordade förslag till ändringar i lagen.

Över de förslag som framställts av arbetsrådet eller dess särskilda ledamöter ha, efter remiss, *yttranden* inhämtats från riksförsäkringsanstalten, socialstyrelsen, kommerskollegium och statens arbetsmarknadskommission. Riksförsäkringsanstalten har vid sitt yttrande fogat en skrivelse från yrkesinspektrisen och arbetsmarknadskommissionen ett yttrande från kommissionens sakkunniga i frågor rörande kvinnlig arbetskraft. Tillfälle att avgiva yttrande över förslaget har vidare beretts svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges arbetsgivareförening för hotell och restauranter, Sveriges centrala restaurantaktiebolag, handelsn arbetsgivareorganisation, Sveriges konditorförening, svenska turisthotellens riksförbund, Stockholms kaféidkareförening, svenska turistföreningen, föreningen allmännyttiga kafébolag, Sveriges kafé- och konditoriägareförbund, kooperationens förhandlingsorganisation, landsorganisationen i Sverige, Sveriges hotell- och restaurangpersonals förbund, tjänstemännens centralorganisation och tjänstemannaförbundet för hotell och restauranger. Samtliga de nämnda organisationerna utom föreningen allmännyttiga kafébolag, Sveriges kafé- och konditoriägareförbund samt kooperationens förhandlingsorganisation ha begagnat sig av det givna tillfället att avgiva yttrande.

Fortsatt lagstiftning.

Arbetsrådet framhåller i sin skrivelse, att enligt dess erfarenheter 1944 års lagstiftning om arbetstidsreglering för personalen vid hotell, restauranger och kaféer kunnat genomföras utan större svårigheter samt att utformningen av lagens bestämmelser i stort sett visat sig vara tillfredsställande. Det kunde därför enligt rådets mening knappast råda någon tvekan om att den lagstadgade arbetstidsregleringen för ifrågavarande personal borde bibehållas i fortsättningen.

Beträffande spørsmålet, huruvida arbetstidsbestämmelserna såsom hittills skola intagas i en särskild lag eller inarbetas i den allmänna arbetstidslagen, har arbetsrådet ansett övervägande skäl tala för att det förstnämnda förfaringssättet åtminstone tills vidare bibehölles. Frågan om ett överflyttande av arbetstidsbestämmelserna till den allmänna arbetstidslagen

syntes böra upptagas först i sammanhang med en eventuell blivande revision av arbetstidslagstiftningen i dess helhet.

I de *yttranden*, som avgivits i ärendet, har någon erinran mot en fortsatt reglering i lag av arbetstidsförhållandena på förevarande område icke framställts.

Föredraganden, statsrådet Mossberg, har i denna del anfört:

»Någon meningsskiljaktighet torde icke råda därom att lagstiftning om reglering av arbetstiden för personalen vid hotell, restauranger och kaféer alltjämt är påkallad. Ändring av anordningen med en särskild arbetstidslag på ifrågavarande område synes icke för närvarande böra ske.

Av skäl, till vilka jag skall återkomma, finner jag vissa ändringar i lagens bestämmelser nu böra vidtagas. Med hänsyn härtill synes, i enlighet med vad inom arbetstidslagstiftningen varit vanligt, den gamla lagen böra ersättas av en helt ny arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer. Den nuvarande lagens uppställning vad beträffar rubriker och paragrafindelning kan dock i allo bibehållas.»

Särskilda frågor i hotellarbetstidslagen.

Flertalet paragrafer i lagförslaget ha däri erhållit samma lydelse som de äga enligt 1944 års hotellarbetstidslag. I det följande komma att närmare behandlas endast de paragrafer, i fråga om vilkas innehåll lagförslaget innebär ändring i vad för närvarande är stadgat eller beträffande vilka yrkanden framställts i motionerna. Vad angår övriga paragrafer får utskottet hänvisa till propositionen.

1 § första stycket.

Vad angår lagens tillämpningsområde har *arbetsrådet* visserligen ansett i och för sig önskvärt, att den nya hotellarbetstidslagen komme att omfatta småföretag, som på grund av sin storleksordning nu äro undantagna, men med hänsyn till att ännu icke två år förflutit från den tidpunkt, lagen börjat tillämpas har arbetsrådet funnit det icke vara tillräddligt att redan nu företaga en genomgripande ändring i bestämmelserna om lagens tillämpningsområde.

För en utvidgning av tillämpningsområdet ha arbetarrepresentanterna i rådet reserverat sig.

I ett av riksförsäkringsanstalten åberopat yttrande har *yrkesinspektrisen* anfört, att det inträffat att en arbetsgivare med tre anställda avskedade en för att bli ställd utanför lagen eller att den som hade två anställda underlåte att anställa en tredje. Det vore därför rättvisare och riktigare att taga steget fullt ut och under lagen inbegripa varje restaurangföretag med någon anställd.

Föredraganden har uttalat:

»Tillämpningsområdet för den gällande arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer är inskränkt till företag, i vilket i regel användas minst tre arbetare. Vid lagens tillkomst framställdes yrkanden om såväl ett vidare som ett mera inskränkt tillämpningsområde än det lagstiftaren sålunda slutligen stannade för. Departementschefen framhöll i detta sammanhang, att då lagen ansetts påkallad i första hand med hänsyn till den längre arbetstiden inom smärre företag, det skulle innebära en motsägelse att sedermera undantaga huvudparten av dessa företag från lagens tillämpning. Å andra sidan fann han det böra beaktas att en utsträckning av lagen till alla företag inom branschen skulle innebära, att därunder fölle företag, som endast utgjorde en utvidgning av det enskilda hushållet. Med hänsyn härtill ansågs en begränsning till företag med mer än två anställda vara en lämpligt avpassad medelväg.

Även nu ha yrkanden gjorts såväl om begränsning som om utvidgning av lagens tillämpningsområde. För en begränsning i detta hänseende ha bärande skäl ej förebragts. Vad angår frågan om en utvidgning har till stöd för yrkandena i denna del från principiell synpunkt anförts att småföretagen på de däri anställda arbetstagarnas bekostnad intoge en i arbetstidshänseende gynnad ställning. Detta har ansetts så mycket mera betänkligt som i fråga om småföretagen en arbetstidsreglering framstode som särskilt påkallad. Några olägenheter av att lagen bleve tillämplig även på småföretagen har man icke ansett behöva befaras, då en stor del av personalen vid sådana företag redan nu till följd av kollektivavtal inbegripes under en arbetstidsreglering av i sak samma innehåll som hotellarbetstidslagen föreskriver.

Ur social synpunkt torde otvivelaktigt starka skäl tala för att utvidga hotellarbetstidslagens tillämpningsområde att omfatta jämväl småföretagen. Inom dessa torde nämligen arbetstiden för de anställda ofta vara oskäligt lång. Arbetet kan dessutom ofta bli betungande, exempelvis då samma arbetstagare har att utföra både köks- och serveringsarbete. Å andra sidan kunna givetvis svårigheter föreligga att inom ett småföretag ordna arbetsförhållandena så att personalen tillförsäkras det skydd, lagstiftningen avser att skänka. Såsom nämnts har emellertid för personalen i åtskilliga småföretag inom branschen arbetstidsreglering genomförts kollektivavtalsvägen utan att några större olägenheter därav försports. Den omständigheten att så kunnat ske tyder på att småföretagens särintressen icke påkalla att de fortfarande undantagas från den lagstadgade arbetstidsregleringen.

Med hänsyn till det anförda vill jag förorda att en ny hotellarbetstidslag göres tillämplig på alla företag inom branschen, i vilka arbetstagare användas till arbete för arbetsgivarens räkning. Såsom ett alternativ vid en utvidgning av lagens tillämpningsområde har ifrågasatts att göra lagen tillämplig på företag med minst två arbetstagare. Med hänsyn bland annat

till vad yrkesinspektrisen i sitt yttrande i ärendet anfört synes mig emellertid anledning saknas att stanna vid en dylik begränsning.

Med den av mig nu förordade utvidgningen av lagens tillämpningsområde kommer att under densamma falla jämväl sådana företag, vilka på sätt vid lagens tillkomst framhölls närmast utgöra en utvidgning av det enskilda hushållet. Gränsfall kunna härvid uppkomma, där tvekan kan råda, huruvida lagstiftningen är tillämplig eller icke. Exempelvis må nämnas att innehavaren av en mindre kafé- eller matserveringsrörelse anställer ett hembiträde, i vars åligganden jämväl ingår att i viss omfattning biträda i rörelsen. Enligt arbetsrådets praxis inom andra grenar av arbetstidslagstiftningen anses dylikt s. k. blandat arbete falla under arbetstidsregleringen endast i den mån det utföres inom den rörelse, för vilken arbetstidsregleringen gäller. Samma betraktelsesätt torde böra anläggas i de fall varom här är fråga. Erinras må härvid, att hembiträdeslagen är tillämplig å allt arbete, som hembiträdet utför för arbetsgivarens räkning. I det anförda exemplet torde därför arbetstagarens fritid och ledighet praktiskt taget helt komma att regleras av hembiträdeslagens bestämmelser, därest denna lag överhuvud äger tillämpning å avtalet.»

2 §.

Beträffande frågan om den överordnade hotellpersonalens ställning i arbetstidshänseende har *föredraganden*, som erinrat om att arbetstagare i överordnad ställning i den svenska arbetstidslagstiftningen genomgående undantagits från denna, anfört:

»De skäl som förestavat nu ifrågavarande undantag torde kunna sammanfattas så, att det i vanliga fall ej föreläge samma behov av en arbetstidsreglering för befattningshavare i överordnad ställning och att det tidvis kunde vara nödvändigt att en dylik befattningshavare för uppehållandet av ett företags eller en rörelses drift kunde behöva sysselsättas utan hinder av lagstadgade inskränkningar av arbetstiden.

Frågan vilka personalkategorier i överordnad ställning som skulle undantagas från lagens tillämpningsområde var föremål för ingående prövning vid hotellarbetstidslagens tillkomst. Under förarbetena till lagen hade yrkanden framkommit att jämväl här ifrågavarande personal skulle omfattas av lagens bestämmelser. Föredragande departementschefen framhöll emellertid att för ett undantagsstadgande beträffande överordnade befattningshavare talade samma skäl som legat till grund för att ett likartat stadgande införts i allmänna arbetstidslagen, lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln. I anledning därav att i det av socialstyrelsen upprättade förslaget till hotellarbetstidslag jämväl restaurangkassörskor upptagits i exemplifieringen av personal, som intoge en överordnad ställning, framhöll departementschefen att exemplifieringen endast borde omfatta befattningshavare, som nästan undantagslöst innehade överordnad ställning. Av såväl

detta uttalande som förarbetena till hotellarbetstidslagen i övrigt synes framgå att hovmästare, kökschef eller husfru skulle undantagas från lagens tillämpning endast under förutsättning att de i de särskilda fallen verkligen, oavsett tjänstens benämning, intogo en överordnad ställning.

Enligt vad jag inhämtat är numera för flertalet av här ifrågavarande befattningshavare den ordinarie arbetstiden till följd av kollektivavtal begränsad enligt samma regler som gälla för underordnad betjäningpersonal. Där emot saknas närmare reglering av övertidsarbetets omfattning.

Uppenbarligen är det av sociala skäl önskvärt att så många arbetstagare som möjligt inbegripas under arbetstidsregleringen. Undantaget för personal i överordnad ställning bör därför ej göras vidare än som verkligen påkallas av de skäl, som föranlett dess upptagande i arbetstidslagstiftningen. I fråga om åtskilliga arbetstagare inom de personalkategorier, som i förevarande lagrum upptagits som exempel på befattningshavare i överordnad ställning, torde den arbetsledande och kontrollerande verksamhet de utöva icke vara att anse som deras huvudsakliga uppgift. Så lära exempelvis många hovmästare regelmässigt deltaga i arbetet med allmänhetens betjäning i icke oväsentlig utsträckning, arbeta med regelbunden skiftindelning och även i övrigt ha sina arbetsförhållanden ordnade i huvudsaklig likhet med den underordnade personalen. De böra därför liksom denna hänföras under lagens bestämmelser. Några olägenheter härav synas så mycket mindre behöva befaras som arbetstiden för här åsyftade befattningshavare i följd av kollektivavtal redan nu i allmänhet är reglerad i överensstämmelse med lagen. Från lagens tillämpningsområde böra emellertid alltjämt undantagas sådana befattningshavare vilka tjänstgöra som företagsledare eller eljest som arbetsgivarens ställföreträdare med arbetsledande och därmed jämförliga uppgifter, till exempel källarmästare, inköpschefer, personalchefer och sådana hovmästare som ha en mera markerat överordnad ställning.

På grund av det anförda vill jag föreslå att det nuvarande undantaget i 2 § b) för befattningshavare i överordnad ställning erhåller sådan avfattning att från lagens tillämpning undantages företagsledare, personalchef eller därmed jämförlig befattningshavare i överordnad ställning. En liknande formulering återfinnes i arbetstidslagen för detaljhandeln. Genom den ändrade avfattningen lägges tonvikten mera på förtroendeställningen och förmanskapet över underställd personal än genom den nuvarande lydelsen. Den av mig åsyftade begränsningen av undantagets omfattning torde härigenom vinnas. Det närmare avgörandet torde i tveksamma fall få ankomma på arbetsrådet efter en prövning av de föreliggande omständigheterna.»

4 §, ävensom 7 §.

I propositionen nr 218 till 1944 års riksdag med förslag till nu gällande hotellarbetstidslag anförde föredragande departementschefen, statsrådet Möller, att förslaget om något längre arbetstid för den allmänheten direkt

betjänande personalen berodde på att det för de smärre och mindre bärkraftiga företagen icke torde låta sig göra att föreskriva en så kraftig arbetsförlängning som till 144 timmar för tre veckor.

Andra lagutskottet godtog i utlåtande nr 49 över propositionen förslaget om den längre arbetstiden för berörda personal men anförde, att lösningen borde betraktas som en övergångsform och komma under omprövning, sedan erfarenhet vunnits om dess verkningar.

Arbetsrådet har för sin del funnit tiden numera vara mogen för att även för betjäningsspersonalen bestämma arbetstiden till 144 timmar för tre veckor. Detta förslag har icke biträtts av arbetsgivarrepresentanterna och en av de opartiska ledamöterna i arbetsrådet.

Den gällande bestämmelsen om arbetstidens maximering till 11 timmar för dygn har arbetsrådet föreslagit skola oförändrad intagas i den nya lagen och har därjämte avvisat även andra ändringsförslag rörande 4 §. En av arbetsgivarrepresentanterna i rådet har påyrkat dygnsmaximeringens slo-pande, varjämte de båda arbetarrepresentanterna begärt, att dygnsbegreppet borde ersättas med en tidsbestämning, som hänförde sig till arbetsdagen.

I fråga om måltidsuppehållens frånräknande från arbetstiden har arbetsrådet framhållit, att det syntes rådet icke möjligt att, såsom yrkats, slo-pa regeln att måltidsuppehåll skulle likställas med rast. Det förtjänade emeller-tid understrykas, att det skulle vara fråga om ett verkligt uppehåll i arbetet, under vilket den anställde endast utförde beredskapstjänst. Intoges mål-tiderna, såsom beträffande kassörskor gjorts gällande, mitt under pågående arbete, torde något måltidsuppehåll icke kunna anses föreligga.

Beträffande de olika spörsmålen i samband med 4 § i lagförslaget har *föredraganden* uttalat:

»Enligt den gällande lagen utgör den ordinarie maximiarbetstiden för per-sonal, som har att direkt betjäna allmänheten, 153 timmar för en period av tre veckor, vilket motsvarar en veckoarbetstid av 51 timmar och en ar-betstid för dag av $8\frac{1}{2}$ timmar. För ekonomipersonalen gäller åter i princip 48-timmars arbetsvecka men arbetstiden är även för dessa arbetstagare be-stämd för treveckorsperiod och utgör alltså för sådan period 144 timmar. Arbetsrådet har efter förslag från arbetstagarhåll förordat, att arbetstiden även för betjäningsspersonalen skall bestämmas till 144 timmar för tre veckor. Emot detta förslag har — såväl i en reservation till rådets utlåtande som i några däröver avgivna yttranden — förnämligast anförts, att det rå-dande läget på arbetsmarknaden icke medgäve anställande av ytterligare arbetskraft, varför förslaget skulle medföra en intensifiering av serverings-personalens arbete och, åtminstone för hotellens del, olägenheter även för allmänheten. De menliga verkningarna för småföretagen ha även framhållits.

Anledningen till att vid lagens tillkomst den ordinarie arbetstiden sattes längre för betjäningsspersonalen än för ekonomipersonalen var att då lagens tillämpningsområde begränsades så att även företag med endast 3—4 an-

ställda fölle under densamma, det icke ansågs möjligt att föreskriva en så kraftig arbetstidsförkortning som till 144 timmar för tre veckor för dessa smärre och mindre bärkraftiga företag. För personalen i dess helhet ansågs det lända till större gagn om småföretagen inrymdes under lagstiftningen men arbetstiden för betjäningpersonalen i stället sattes till 153 timmar för tre veckor.

De sålunda anförda skälen för frångåendet av den i svensk arbetstidslagstiftning eljest upprätthållna principen om 48 timmars arbetsvecka äga numera föga bärkraft i fråga om sådana företag, som för närvarande falla under hotellarbetstidslagen. Dessa ha under lagens giltighetstid kunnat anpassa sig efter lagens bestämmelser och en arbetstidsförkortning för betjäningpersonalen om i princip tre timmar per vecka lärer icke kunna medföra allvarligare olägenheter. Då, såsom framhållits i arbetsrådets utlåtande och i flera remissyttranden, betjäningpersonalens arbete ofta måste anses lika påfrestande och tröttsamt som ekonomipersonalens, synes anledning saknas att längre bibehålla åtskillnaden i arbetstidshänseende mellan betjänings- och ekonomipersonalen.

Genomföres den av mig i det föregående föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde, torde i fråga om de mycket små företag, som därigenom föras in under lagen, kunna anföras liknande skäl som vid lagens tillkomst mot en arbetstidsförkortning till 144 timmar per treveckorsperiod. Å andra sidan torde icke minst i dessa företag arbetstidsreglering vara särskilt av behovet påkallad. I dessa företag lärer det vidare ofta vara svårt att avgöra om viss arbetstagare skall hänföras till betjänings- eller ekonomipersonalen. Jag vill fördenskull förorda, att även i fråga om dessa företag arbetstiden genomgående bestämmes till 144 timmar för tre veckor. Skulle under en övergångstid svårare olägenheter uppstå, innan företagen hunnit anpassa sig efter den föreslagna regleringen, torde sådana kunna mildras genom dispens av arbetsrådet.

Vad härefter angår de från olika håll framställda yrkandena om borttagande av bestämmelsen att arbetstiden icke för något dygn får överstiga 11 timmar eller om jämkning av samma bestämmelse, synes det klart, att denna regel, som infördes i lagen av riksdagen, är värdefull såsom ett skydd för personalen mot oskäligen arbetsanhopning. Några bärande skäl för att slopa bestämmelsen ha icke förebragts. Såsom arbetsrådet funnit torde behovet att i särskilda fall avvika från 11-timmarsbegränsningen kunna tillgodoses dispensvägen.

Till följd av den inom arbetstidslagstiftningen hävdvunna tolkningen av uttrycket dygn såsom avseende kalenderdygn har vid restauranger, som hållas öppna efter klockan 24, arbetspassens längd kunnat överskrida 11 timmar utan att ett överskridande av lagens bestämmelse om dygnsmaximering skett. Detta är otillfredsställande och torde icke ha varit avsett vid lagens tillkomst. Såsom arbetsrådet framhållit torde det enda praktiskt

genomförbara korrektivet mot detta missförhållande vara, att bestämmelsen gives sådan avfattning, att arbetstiden icke under ett dygn, räknat från klockan 6 på morgonen ena dagen till samma tid påföljande dag, får överstrida 11 timmar. Vad arbetsrådets majoritet anfört mot införandet av en sådan regel synes icke övertygande. Med hänsyn till det begränsade område, där regeln kommer att få betydelse, torde intresset av ett enhetligt dygnsbegrepp icke i någon väsentlig mån trädas för nära genom dess godtagande. Jag förordar därför, att lagens regel om dygnsmaximering kompletteras i angiven riktning. För att markera att härigenom icke avses att göra ändring i utgångspunkten för beräkning av kalendervecka eller kalenderår, synes dock dygnsbegreppet böra ersättas av en föreskrift att maximeringen gäller för en tidrymd av tjugufyra timmar, räknat från klockan 6 på morgonen ena dagen till samma tid påföljande dag. Såsom en konsekvens av denna ändring torde motsvarande regel böra införas med avseende å den i 7 § 1 mom. upptagna bestämmelsen att tiden för s. k. förberedelse- och avslutningsarbeten icke något dygn må överstiga en och en halv timme.

Till vad arbetsrådet i övrigt anfört vid behandlingen av lagens 4 § vill jag lämna min anslutning. Någon ytterligare ändring av lagrummet synes icke motiverad. Med anledning av det från arbetstagarhåll framförda yrkandet om slopande av regeln, att måltidsuppehåll skall likställas med rast, vill jag understryka arbetsrådets uttalande att om måltiderna intagas under pågående arbete, något måltidsuppehåll, som får frånräknas bruttoarbetstiden, ej kan anses föreligga.»

14 §.

Med hänsyn till att polisdomstolarnas domsrätt efter nya rättegångsbalkens införande den 1 januari 1948 övergår å rådhusrätt har *föredraganden* förordat, att forumregeln i 14 § första stycket nu gällande lag icke överföres till den nya lagen.

Den nya lagens ikraftträdande och giltighetstid m. m.

Föredraganden har i denna del anfört:

»I enlighet med vad arbetsrådet föreslagit torde den nya lagen böra erhålla provisorisk giltighet under tre år räknat från den 1 januari 1948.

Övergångsbestämmelser torde — såsom ock av arbetsrådet föreslagits — böra utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med vad gällande lag därom innehåller.»

Ändring i allmänna arbetstidslagen.

Till skillnad från hotellarbetstidslagstiftningen är den allmänna arbetstidslagen icke av blott temporär natur. De ändringar i allmänna arbetstidslagen, som år 1944 nödvändiggjordes av den tidsbegränsade hotellarbetstidslagen, begränsades då att gälla under samma tid som hotellarbetstids-

lagen. Giltighetstiden av dessa ändringar, som avsågo jämkning av 1 § andra stycket k) allmänna arbetstidslagen och uteslutande av 10 § 1 mom. samma lag, måste nu förlängas för den tid, varunder den nya hotellarbetstidslagen är avsedd att gälla. Det i propositionen framlagda förslaget till ändring i allmänna arbetstidslagen innebär en dylik förlängning och överensstämmer till sin lydelse med vad nu gäller.

Lagrådet.

Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

Utskottet.

Nu gällande hotellarbetstidslag är tidsbegränsad och upphör att gälla med innevarande års utgång. Att lagregler beträffande arbetstiden vid hotell, restauranger och kaféer även framgent komma att erfordras, står utom allt tvivel. En fortsatt lagstiftning bör sålunda också enligt utskottets mening komma till stånd.

När den första hotellarbetstidslagen antogs år 1944, begränsades lagens räckvidd till sådana företag, i vilka regelmässigt användas minst tre anställda. Tillika inrycktes i lagen det undantaget från den eljest i svensk arbetstidslagstiftning upprätthållna principen om 48 timmars arbetsvecka, att den ordinarie maximiarbetstiden för den s. k. betjäningspersonalen sattes till 153 timmar för en period av tre veckor, vilket motsvarar en veckoarbets-tid av 51 timmar. För ekonomipersonalen gäller däremot i princip 48-tim-marsveckan, i det maximiarbetstiden för tre veckor fastställts till 144 timmar.

Nämnda begränsning och undantag föranleddes väsentligen av hänsyn till de talrika mindre företagen i branschen. Dessa förmodades då icke vara i stånd att ekonomiskt bära en nedsättning av betjäningspersonalens arbets-tid till vad gällde för arbetstagare i allmänhet. Av liknande skäl ansågos icke heller de allra minsta företagen kunna underkastas laglig arbetstids-reglering.

Det nu framlagda förslaget till ny hotellarbetstidslag innebär, att dessa båda inskränkningar skola falla bort. Den nya lagen är sålunda avsedd att omfatta alla företag inom branschen, och även för betjäningspersonalen skall 48 timmars arbetsvecka införas i princip.

Utskottet kan i huvudsak instämma i vad föredragande statsrådet yttrat rörande dessa båda frågor. Särskilt vill utskottet framhålla, att då missför-hållanden i fråga om arbetstidens utsträckning framför allt torde föreligga vid företag med mindre än tre arbetstagare, det är angeläget att dessa små-företag inordnas under lagstiftningen. Starka rättvisehänsyn tala för att den vid dessa anställda personalen, vilken hittills icke blivit delaktig av för-månen av lagligen reglerad arbetstid, nu erhåller denna förmån. Innebörden

av den nuvarande lagen är att i ett stort antal företag de anställda kunna erbjudas ofördelaktigare arbetsvillkor än på andra arbetsplatser. Dessa förhållanden äro ägnade att skapa irritation på arbetsmarknaden. På längre sikt torde småföretagarna i konkurrensen om arbetskraften vara bäst hjälpta med att även de kunna tillförsäkra sina anställda lagligen reglerad arbetstid. De farhågor, som uttalats i fråga om dessa företagens ekonomiska bärkraft, motsägas i viss mån av den omständigheten, att hälften av dem redan frivilligt kollektivavtalsvägen underkastat sig en arbetstidsreglering i överensstämmelse med gällande lagbestämmelser.

Vid den nuvarande lagens tillkomst år 1944 uttalade utskottet, att den något längre arbetstiden för betjäningpersonalen vore att betrakta som en övergångsform, vilken skulle komma under omprövning, sedan erfarenhet vunnits av lagens tillämpning. Det rådande läget på arbetsmarknaden inbjuder för närvarande till försiktighet, så snart det gäller att besluta arbetstidsförkortningar. Emellertid göra sig dylika betänkligheter i mindre grad gällande i fråga om arbete av här ifrågavarande slag, som icke är direkt produktivt. Tillräckligt starka skäl torde icke längre kunna förebringas för ett bibehållande av den längre arbetstiden för betjäningpersonalen. I de fall, då hela dennas arbetstid fylles av sysslor för arbetsgivarens räkning, är det knappast försvarligt att tillåta en längre arbetstid än den normala. I övriga fall åter, då arbetet är av mera intermittent natur, torde genom arbetets rationalisering de av den nya lagen betingade arbetstidsförkortningarna kunna utan större olägenhet genomföras.

Utskottet är dock medvetet om att de föreslagna skärpningarna av lagstiftningen kunna särskilt under en övergångstid föranleda svårigheter för framför allt mindre företagare. Liksom föredragande statsrådet vill utskottet i detta sammanhang erinra om de ganska vidsträckta möjligheterna att erhålla dispens av arbetsrådet.

Utskottet har icke funnit skäl frånträda sin 1944 uttalade uppfattning om behovet av bestämmelser om begränsning av den dagliga arbetstiden. Någon uppmjukning av den då på utskottets initiativ införda 11-timmarsbegränsningen kan utskottet därför icke tillstyrka. Erforderliga undantag böra även i detta avseende beviljas dispensvägen av arbetsrådet.

Med hänsyn till det anförda finner sig utskottet böra avstyrka de i motionen II: 408 framställda yrkandena.

Beträffande yrkandet i motionen II: 409, innebärande att måltidsuppehållet icke skola frånräknas arbetstiden, vill utskottet påminna om arbetsrådets förut återgivna uttalande — vari föredragande statsrådet instämt — att om måltiderna intagas under pågående arbete, något från arbetstiden avdragbart måltidsuppehåll icke föreligger. I underdånigt yttrande över arbetsrådets förslag har tjänstemannaförbundet för hotell och restauranger funnit detta arbetsrådets principuttalande möjliggöra åstadkommandet av bättre förhållanden på ett stort antal arbetsplatser. Under sådana omständigheter

finner utskottet den i motionen föreslagna ändringen av 4 § hotellarbets-tids-lagen icke erforderlig och får därför avstyrka bifall till motionärernas yrkande.

Föredragande statsrådet har förordat, att lagstiftningen på området får formen av en ny speciallag. Häremot har utskottet icke något att erinra. Icke heller i övrigt föranleda propositionens lagförslag vidare yttrande från utskottets sida.

Under återopande av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte med avslag å motionerna II: 408 och II: 409 antaga de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen i oförändrat skick.

Stockholm den 6 maj 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Linder, Forslund, Hage, Uhlén, Hagman, Wahlund* och Carl Eric Ericsson;

från andra kammaren: herrar Olovson i Västerås, Hagård*, Hellbacken*, Holm*, Jacobsson i Igelsbo, fru Västberg, herrar Carlsson i Bake-röd och Lundberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Hagman, Carl Eric Ericsson* och *Hagård*, vilka anförde:

De skäl, som vid antagande av den nu gällande hotellarbets-tids-lagen för-anledde att lagens tillämpningsområde begränsades till företag, i vilka regel-mässigt användas minst tre anställda, göra sig alltjämt gällande. Om lagens regler gjordes tillämpliga även å småföretagen, skulle detta för många av dessa innebära, att de icke hade möjlighet fortsätta sin rörelse. Innehavarna av dessa små kaféer äro ofta änkor i små omständigheter. Starka sociala skäl tala sålunda för att dessa icke tvingas nedlägga en verksamhet, var-igenom de nu kunna bereda sig försörjning.

Det arbete, som utföres av betjäningpersonalen vid hotell, restauranger och kaféer, skiljer sig på flera avgörande punkter från sådant arbete, som arbetstagare vanligen ha att förrätta. Betjäningpersonalens arbetstid ut-fylles sålunda icke som på de flesta arbetsplatser av ett kontinuerligt, ofta

synnerligen pressande arbete. I stället utfylles denna personals arbetstid av vissa återkommande vilopauser. Det måste därför anses rimligt, att maximiarbetstiden för denna personal sättes något högre än för övrig personal med vanliga arbetsförhållanden. Att även den berörda personalen själv icke är främmande för denna uppfattning torde framgå därunder, att vid kollektivavtalsuppgörelser alltsedan 1920 betjäningsspersonalen påtagit sig en längre arbetstid än ekonomipersonalen. Den nuvarande lagens regler, som innebära en genomsnittlig daglig arbetstid för betjäningsspersonalen av 8½ timmar, förefalla rimliga. Att enbart av uniformitetsskäl genomdriva en ändring, synes icke befogat.

Bestämmelsen i 4 § hotellarbetstidslagen om en dygnsmaximering av arbetstiden till 11 timmar har i praktiken visat sig alltför osmidig. Särskilt vid smärre företag kan det inte minst ur personalens synpunkt vara angeläget, att någon dag i veckan denna maximiarbetstid kan överskridas med någon timme. Öppethållningstiden om söndagarna uppgår t. ex. ofta till endast 12 timmar. Om hela denna tid kunde pressas in på ett arbetsskift, skulle detta innebära att endast ett skift av personalen behövde sysselsättas om söndagarna, medan övrig del av personalen kunde få åtnjuta ledighet. En uppmjukning av denna bestämmelse måste därför ur alla synpunkter anses önskvärd.

På grund av det anförda få vi hemställa, att 1 § första stycket och 4 § hotellarbetstidslagen måtte i enlighet med vad som yrkats i motionen II: 408 erhålla följande lydelse:

1 § första stycket.

Denna lag äger tillämpning å hotell-, restaurang- och kaféerörelse, vari till arbete för arbetsgivares räkning i regel användas minst tre arbetstagare, häri icke inräknad arbetstagare, vilken användes till arbete som i andra stycket avses. I omedelbar anslutning till rörelse av nämnda slag utövad annan verksamhet, vilken ej bedrivs såsom självständigt företag, skall vid tillämpning av lagen anses inbegripen i rörelsen.

4 §.

Arbetsgivare må icke använda arbetstagare till arbete under längre tid än att arbetstiden, raster och måltidsuppehåll oräknade, kommer att under loppet av tre kalenderveckor uppgå beträffande arbetstagare, som har att direkt betjäna allmänheten, till 153 timmar och i fråga om annan arbetstagare till 144 timmar.

Under en tidrymd av tjugufyra timmar, räknat från klockan 6 på morgonen ena dagen till samma tid påföljande dag, må arbetstiden ej överstiga 11 timmar. Dock må en gång varje vecka arbetstiden under en sådan tidrymd uppgå till 12 timmar.